

EU:n talouspolitiikan saksalaisperäiset säännöt vastatuulessa

T&Y:n numeroon 1/2012 kirjoittamani artikkeli kuvasi taustaa saksalaisten potemalle ”patologiselle” hyperinflaation kammolle. Saksa ”pyöritti setelimylyä” 1. maailmansodan ja sen jälkeisenkin valtiontalouden rahoittamiseen. Hinnat kohosivat pilviin ja kansan säästöt menettivät reaaliarvonsa. Lapasesta karannut raha- ja finanssipolitiikka aiheutti kansallisen trauman, joka ”voi hyvin” vielä tänäkin päivänä.

Toisen maailmansodan jälkeen Saksassa alettiin Ouskooa, että talouspolitiikassa kaikki olisi paremmin eikä raha menettäisi arvoaan, jos siinä vain noudatettaisiin sääntöjä ja annettaisiin markkinoiden hoitaa loput. Tästä ordoliberalismiksi kutsutusta opista on juuri ilmestynyt e-kirja ”Ordoliberalism: A German Oddity” (VoxEU.org).

Saksalaisten omituinen inflaatiokammo on löytänyt tiensä niin Euroopan keskuspankin inflaatiotavoitteeseen kuin finanssipolitiikkaa säätelevään vakaus- ja kasvusopimukseenkin. Jälkimmäinenhän solmittiin Saksan pelosta, että Etelä-Euroopan maiden holtiton taloudenpito johtaisi niiden velkaantumiseen ja pelastukseksi EKP:n lisäämään rahan tarjontaa, jonka seurauksena saksalaisetkin kärsivät jälleen korkeasta inflaatiosta.

Vuonna 2010 puhjennut eurokriisi osoitti, ettei pelkkä entisten sääntöjen noudattaminen riittänyt. Saksalaisten kauhistellessa EKP haastoi omia sääntöjään, alensi korkonsa alle nollan ja alkoi ostaa suuria määriä valtioiden velkapapereita. Sen onneksi kuitenkin muut syyt pitivät inflaation kurissa. Toisaalta Saksa onnistui läheisten liittolaistensa (kuten Suomen) tuella paisuttamaan sääntöviidakkoa finanssipoliittisella sopimuksella, joka täydentää vakaus- ja kasvusopimusta.

Keskeisin uusi sääntö perustuu julkisen talouden rakenteelliseen jäämään, joka Suomessa ei saisi mennä pakkaselle yli puolta prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Tästä tulojen ja menojen erosta käytetään myös termejä suhdannevaihteluista ja satunnaistekijöistä puhdistettu rahoitusasema ja rakenteellinen tasapaino, vaikka yleensä on kyse epätasapainosta. Tavoitetta -0,5 prosenttia ei löydy nykyisen hallituksen ohjelmasta mutta kyllä-

kin julkisen talouden suunnitelmasta.

Rakenteellinen jäämä ei ole tärkeä vain siksi, että EU voi käynnistää tavoitettuaan rikkovalle maalle ns. merkittävän poikkeaman menettelyn. Paljon useammin hallitukset vetoavat siihen voidakseen toteuttaa julkisten menojen leikkauksia ja veronkorotuksia. Tämä käsite on mukana myös muissa finanssipolitiikan mittareissa kuten esimerkiksi Suomessa niin keskeiseksi muodostuneessa kestävyysvajeessa.

Sattumoisin on viime aikoina kolmessa eri tutkimuslaitoksessa perehdytty syvemmin EU:n komission rakenteellisen jäämän käsitteeseen. Tässä numerossa ilmestyvissä artikkeleissa on erilaiset tulokulmat, mutta niiden yhteinen viesti on selvä: rakenteelliseen jäämään liittyy niin paljon kyseenalaisia piirteitä, ettei se sovi finanssipolitiikan ohjaukseen. Sen laskentamenetelmä on puutteellisesti dokumentoitu ja nojautuu moniin oletuksiin, joilla on heikot perusteet mutta suuria vaikutuksia.

PT:n johtaja Seija Ilmakunnas totesi jo T&Y 4/2012:ssa: ”Ylipäätään tällainen laskennallisuus sopii huonosti oikeudellisesti sitovan lainsäädännön yhteyteen.” VM:n valtiosihteeri Martti Hetemäki huomautti Kansantaloudellisen aikakauskirjan numerossa 1/2015, että komission laskentatapa ”on omiaan tuottamaan suhdanteita kärjistäviä suosituksia ja velvoitteita”. Nyt esitetyt arviot viittaavat jopa siihen, että komissio ihan tarkoituksella manipuloi rakenteellista jäämää niin, että näin tapahtuukin.

Saksalainen sääntöpolitiikka on kuitenkin joutunut joustamaan, ja nykyään EU:ssa rakenteellista jäämää käytetään harkinnanvaraisesti samalla kun seurataan monia muitakin finanssipolitiikan mittareita. Suomenkin hallituksen olisi syytä tehdä samoin ja yhtyä EU-tasolla niihin, jotka näkevät saksalaisen sääntökurin kummajaisena, jota ei kannata noudattaa.

